

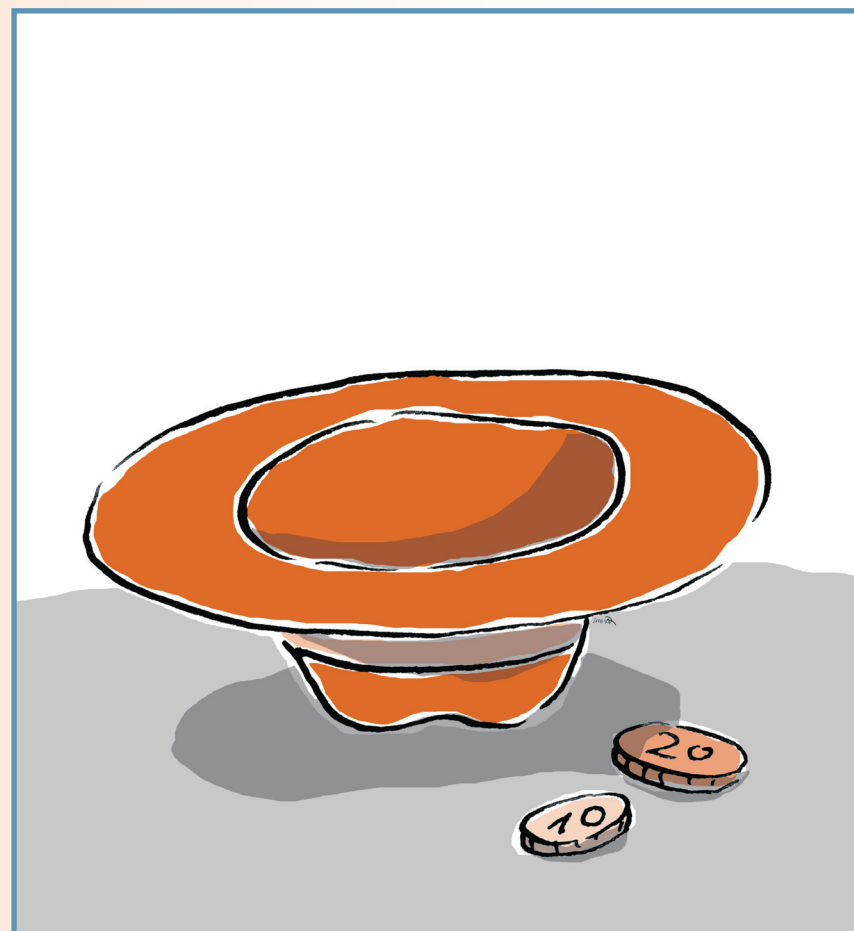
BETILTHATÓ-E A KOLDULÁS?

SZKA_209_25

Készítette: Szekszárdi Júlia

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

9. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja / fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a Érzékenyítés a témára					
A	A tanár kivetíti a hét, koldusokat ábrázoló képet. Elmondja, hogy az első (Ceruti festménye) a 18. század első feléből, a második a 20. század elejéről, a többi pedig napjainkból való. Megkérdezi, hogy kiben milyen érzéseket, gondolatokat keltenek ezek a képek. Az elhangzottakat ő vagy egy diák felírja egy poszterre olyan nagy betűkkel, hogy az a terem minden pontján jól látható legyen. Az itt elhangzottakra a foglalkozás későbbi részeinél vissza lehet utalni. 10 perc	A téma exponálása Véleményalkotás Önkifejezés	Frontális munka – szemléltetés és reflexiók megfogalmazása		P1 (Kivetíthető képek és kérdések) Eszközök a vetítéshez
B	Önként vállalkozó tanulók előzetes feladatként internetes képeket gyűjtenek koldusokról, vagy fotókat, rajzokat készítenek a környezetükben élő kéregetőkről. Ezeket bemutatják az osztálynak. A többiek röviden reflektálnak a bemutatókra. 10 perc	A téma exponálása Információgyűjtés és rendszerezés	Frontális munka – egyéni bemutatók	D1 (Feladatkártyák)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja / fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II/a Ki a szegény ma Magyarországon, és mit lehet tenni értük?					
	<p>Valamennyi diák megkapja a D2 feladatlapot. Először elolvassa az ott szereplő interjúrészletet, és válaszol a feltett kérdésre.</p> <p>Ezután a tanulók 4-5 fős csoportok alakítanak, amelyek jegyzőt és szóvivőt választanak. Minden csoporttag ismerteti a saját maga által leírt véleményét. Megbeszélik a felmerült gondolatokat, és kialakítanak egy közös állásfoglalást, amit a jegyző rögzít.</p> <p>A szóvivők ismertetik az állásfoglalásokat az osztály előtt. Az egymással szemben álló véleménypárokat felírják a táblára. Ha akad ilyen vitatéma, a tanár megkéri a tanulókat, hogy a terem egyik, illetve másik felére állva, fejezzék ki, melyik állásponttal értenek egyet. Ezután felváltva ad lehetőséget az eltérő véleményt valló csoportoknak arra, hogy megfogalmazzák az érveiket. A végén pedig újra megszavaztatja a tanulókat. Nem feltétlenül kell konszenzusnak létrejönnie, de lényeges, hogy a tanulók tovább gondolkodjanak az adott problémákon.</p> <p style="text-align: right;">20 perc</p>	<p>Személyes állásfoglalás kialakítása a szegénység témájában</p> <p>Véleményalkotás Kritikai gondolkodás Szolidaritás Vitakészség</p>	<p>Egyéni és csoportmunka – véleményegyeztetés és vita</p>	D2 (Feladatlap)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja / fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	<p>Valamennyi tanuló megkapja a D3 feladatlapot. Elolvassa annak szövegét, és kérdéseket tesz fel az ott leírtakhoz kapcsolódóan. Gondolatait egyeztetni a mellette ülővel, és elkészítik közös kérdéslistájukat.</p> <p>A diákok ezután 4-5 fős csoportokat alkotnak. Megvitatják a külön-külön felmerült kérdéseket, és összeállítják a csoport közös listáját. Megpróbálnak válaszolni a felvetődött kérdésekre, és kialakítják álláspontjukat arra vonatkozóan, hogy szerintük mit tehet egy hétköznapi ember a szegényekért.</p> <p>A szóvivők ismertetik a csoportok álláspontjait. A többiek minden esetben jelzik, hogy egyetértenek-e az adott gondolattal, vagy sem.</p> <p>A tanár (vagy egy diák) a P2 útmutatónak megfelelően felírja a gondolatokat egy nagy csomagolópapírra.</p> <p style="text-align: right;">25 perc</p>	<p>A probléma elemzése és a személyes cselekvési lehetőségek mérlegelése</p> <p>Szolidaritás Véleményalkotás Tolerancia Felelősségvállalás</p>	<p>Egyéni, majd páros és csoportos munka – kérdések és állásfoglalások alkotása</p>	<p>D3 (Feladatlap)</p> <p>Papír, írószer Csomagolópapír Vastag filctollak Ragasztógyurma</p>	<p>P2 (Útmutató)</p>

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja / fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/b Kikből lesznek a koldusok?					
A	<p>Minden tanuló kap egyet a háromféle feladatlapból (D4). Elolvassa a rajta lévő szöveget, és válaszol a kérdésekre. Az azonos típusú lappal dolgozók ezután összeülnek, három nagy csoportot alkotva. A csoportokban mindenki felolvassa a gondolatait, majd közösen megpróbálnak választ keresni a lapon szereplő utolsó kérdésre. A szóvivők ismertetik a többiekkel a kérdésüket és a csoport gondolatait is. A többiek röviden reflektálhatnak az elhangzottakra. Kíváncsi, hogy a beszélgetés során a tanulók jussanak el ahhoz a közös felismerésig, hogy számos koldus a társadalmi körülmények nyomása alatt került kilátástalan helyzetébe. (Itt van vége az első 45 percnak.)</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>Annak felismertetése, hogy sokszor a társadalmi körülmények sodornak kilátástalan helyzetbe embereket</p> <p>Szövegértés Empátia Véleményalkotás Összefüggéslátás</p>	<p>Egyéni és csoportmunka – feladatmegoldás és közös válaszkérés</p> <p>Frontális munka – csoportszóforgó</p>	<p>D4 (Háromféle feladatlap)</p> <p>Papír, írószer</p>	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja / fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
B	<p>A tanár írásvetítőn kivetíti a P3 melléklet lexikoncikkét. Mivel a szöveg elég bonyolult, fel is olvassa azt. Ezután pontosítják a szócikkben szereplő fogalmak (depriváció, abszolút szegénység, relatív szegénység, a szegénység individualista, illetve társadalmi determinista magyarázata) jelentését.</p> <p>A témához kapcsolódóan a tanár kérdéseket tesz fel, amelyekre közösen keresnek választ a tanulók.</p> <p>Kívánatos, hogy a diákok jussanak el addig a felismerésig, hogy bár mindenki felelős saját magáért, a nagyon szegények többsége nem tehet arról, hogy sanyarú sorsra jutott. (Itt van vége az első 45 percnak.)</p> <p style="text-align: right;">10 perc</p>	<p>Fogalmi tisztázás, és annak mérlegelése, hogy ki mennyire felelős saját sorsa alakulásáért</p> <p>Szolidaritás Felelősségérzet Összefüggéslátás</p>	<p>Frontális munka – tanári magyarázat és irányított beszélgetés</p>		<p>P3 (Szöveg és útmutató)</p>

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja / fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/c A koldusok világa					
A	<p>A tanár elmondja, hogy Andrew O'Hagan angol újságíró sokszor koldusnak álcázta magát, hogy megismerje a kéregetők, a szegények világát. Az ő írásaiból származnak a D5 feladatlap szövegei. Minden tanuló kap egyet a háromfajta lap közül. Elolvassák a szöveget, és válaszolnak a lapon lévő kérdésekre. Ezután az azonos lapon dolgozók összeülnek. Minden csoport kap egy nagy csomagolópapírt, és színes filctollakat. A papírra minden tanuló felír egy mondatot, amit ő a szövegrészlet legfontosabb üzenetének tart. Végül mind a három posztert felerősítik a falra. A tanulók megnézik társaik munkáját.</p> <p style="text-align: right;">20 perc</p>	<p>Konkrét tapasztalatok bemutatása a témához kapcsolódóan</p> <p>Empátia Szolidaritás Felelősségérzet Nézőpontváltás</p>	<p>Egyéni feladatmegoldás</p> <p>Csoportmunka – közös poszterkészítés</p>	<p>D5 (Háromféle feladatlap)</p> <p>Csomagolópapír Vastag filctollak Ragasztógyurma</p>	
B	<p>Önként vállalkozó tanulók előzetes feladatként felkészülnek egy részlet előadására vagy felolvasására Bertolt Brecht Koldusopera című darabjából (D6). A párbeszéd előtt a „rendező” ismerteti, hogy mi minden látható majd a színen. Az előadás után a két szereplő elmondja, hogy mit gondol az általa megszemélyesített figuráról. A többiek ezután a javasolt kérdések (P4) mentén reagálnak a látottakra és hallottakra. Később a tanár felolvassa a Profi koldusok című szöveget, és a tanulók beszélgetnek róla (P5).</p> <p style="text-align: right;">20 perc</p>	<p>A téma művészi megjelenítése</p> <p>Kreativitás Kritikai gondolkodás Szociális érzékenység Elemző készség</p>	<p>Frontális munka – bemutató és beszélgetés</p>	<p>D6 (Drámarészlet)</p>	<p>P4 (Útmutató)</p> <p>P5 (Szöveg és útmutató)</p>

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja / fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Szabályozható-e a koldulás?					
A, B	<p>A tanár elmondja, hogy a történelem során a hatóságok számos alkalommal megpróbálták szabályozni a koldusok tevékenységét. Kiosztja a szemelvényeket (D7) 6 tanulónak, akik ábécé sorrendben (és időrendben) haladva, felolvassák azokat a többieknek.</p> <p>A tanár ezután felteszi a kérdést, szükség van-e a koldulás jogi szabályozására. Azok, akik úgy gondolják, hogy igen, az osztály egyik felére állnak. Akik nemmel szavaznak, a másikra.</p> <p>Mindkét csoport kap egy nagy csomagolópapírt a következő befejezetlen mondatokkal: <i>a) A koldulás jogi szabályozására szükség van, mert..., b) A koldulás jogi szabályozására nincs szükség, mert...</i></p> <p>Minden tanuló kap egy-egy üres lapot, amelyre felírja, hogy miért vélekedik az egyik vagy másik módon. Az érveket mindenki felragasztja a csoportja plakátjára. A szóvivők felolvassák a csoportjukban született véleményeket.</p> <p>Ha marad idő, a tanár visszakérdezhet és lehetőséget adhat a tanulóknak, hogy értelmezzék az egyes érveket, és kiegészítő megjegyzéseket fűzzenek hozzájuk.</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>A kérdés jogi szempontból való mérlegelése</p> <p>Jogtudatosság Véleményalkotás Érvelés</p>	<p>Frontális munka – szemléltetés</p> <p>Csoportmunka – érvek gyűjtése a saját álláspont mellett</p> <p>Frontális munka – bemutatás</p>	<p>D7 (Szemelvények)</p> <p>Csomagolópapír Kis papírok Írószer Ragasztó</p>	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja / fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III/a A téma lezárása					
A	Minden diák megkapja a D8 kérdőívet, amelynek a kérdéseire írásban válaszol. A válaszok részben visszajelzést adnak a foglalkozás hatékonyságáról, részben alapot kínálnak majd a témával való foglalkozás folytatásához. Ha nincs elég idő, a tanulók elvihetik a kérdőívet, és szünetben vagy otthon is kitölthetik. 10 perc	A foglalkozásra vonatkozó vélemények összegyűjtése Rendszerező képesség Önkifejezés	Egyéni feladat – kérdőív kitöltése	D8 (Kérdőív)	
B	Minden tanuló megkapja a D9 feladatlapot, amelyen négy hiányos mondatot kell befejezniük. 10 perc	A foglalkozásra vonatkozó vélemények összegyűjtése Rendszerező képesség Önkifejezés	Egyéni feladat – feladatlap kitöltése	D9 (Feladatlap)	

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 – Kivetíthető képek

1. Három koldus (Giacomo Ceruti [Pitocchetto] festménye, 1736)

2. Kolduscsalád századunk elején. Koldusok a pesti utcán (Wellisz Emil felvétele)

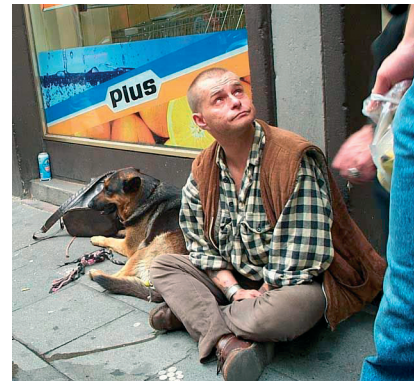
5. Nyomorék koldus (Zsebe Péter)

6. Kolduló kisfiú (Internet)

3. Koldus kutyákkal (Zsebe Péter)

4. Szégyenkező koldus (Zsebe Péter)

7. Koldus harmonikával (Zsebe Péter)

Javasolt kérdések

- Mit fejez ki a képeken látható koldusok arca, testtartása?
- Milyen „kellékeket” használ a kéregetéshez?
- Belsőletek milyen érzéseket váltanak ki ezek a képek?
- Mit éreztek, mit gondoltok, mit tesztek, ha kéregetőkkel találkoztok?

P2 – Útmutató a vélemények rögzítéséhez**Az osztály közös véleményét tükröző poszter fejléce**

A táblázatot a vita alapján töltjük ki, illetve töltetjük ki egy erre vállalkozó vagy erre alkalmasnak tartott diákkal

Amiben valamilyen egyetértünk	Amiben vita volt közöttünk	Külön vélemények (névvel)

P3 Írásvetítő fóliára nyomtatható szöveg, és útmutató annak feldolgozásához**Szegénység, depriváció, koldussors****Szegénység, depriváció, a szegénység kultúrája**

A depriváció általában megfosztottságot, hiányt jelent; az anyagi javaktól való megfosztottság pedig a szegénység. Megkülönböztetünk abszolút szegénységet, ami alapvető létfenntartási bizonytalansággal jár (a megfelelő kalóriabevitel, szállás, ruházat hiánya), és relatív szegénységet, ami az adott társadalomban a »normálisnál« (létminimum) szűkösebb anyagi helyzetet jelöli. A középkorban az élet velejárójának tekintett szegénység az újkorban már »botránny«, vagyis felszámolandó társadalmi baj. A szegénység okairól kialakított magyarázatok két szélső pólusa az *individualista* (»csak a lusta, élheterlen, buta ember szegény«, stb.), ill. a *társadalmi determinista* (»a társadalom **strukturális kényszerei** termelik ki és termelik újra a szegénységet«). A »szegénység kultúrája« az ínséges körülményekhez való alkalmazkodás egyik legfontosabb eleme, s egyben a szegénység felszámolásának korlátja: ebben a kultúrában nincs értéke az élettervezésnek, a befektetésnek, ugyanakkor gyakori az erőszak, az alkoholizmus. Erősen él viszont a szolidaritás normája.

(Dupcsik Csaba, Magyar Virtuális Enciklopédia, 2004)

Szemponatok és kérdések a feldolgozáshoz

- a) A megbeszélés során tisztázandó fogalmak
 - depriváció
 - abszolút szegénység
 - relatív szegénység

a szegénység individualista magyarázata
a szegénység társadalmi determinista magyarázata

b) Felvethető kérdések

1. Hogyan változott a középkor óta a szegénység fogalmának megítélése? Ki számít ma szegénynek?
2. A szegénység okairól szóló melyik magyarázattal értetek inkább egyet? Miért?
3. Hogyan nehezíti a „szegénység kultúrája” a rászorultak segítségét?
4. Milyen pozitív értékeket hordozhatnak a nagyon szegények közösségei?
5. Milyen összefüggések vannak a depriváció és a koldulás között? Szükségszerű-e ez az összefüggés?

c) A kérdésekre adható válaszok

1. A középkorban még az élet természetes velejárója volt, hogy vannak szegények és gazdagok. Ma már a szegénység megszűntetése társadalmi feladat, a szociálpolitika foglalkozik vele. A szegénység lehet abszolút (mélyszegénység), ami már olyan fokát jelenti a nyomornak, amikor az egyén képtelen gondoskodni magáról, mélyen a létminimum alatt él. Ilyen helyzetben van például a hajléktalanok nagy része. A relatív szegénység azt jelenti, hogy az adott társadalmon belül jut kevesebb egyik-másik embernek, családnak. A szükségletek és a lehetőségek között különböző mélységű szakadék lehet. (Nem mindegy, hogy valakinek ennivalóra vagy mobiltelefonra nem telik.)
2. A két magyarázat (individualista és társadalmi determinista) két szélsőséget képvisel. Sok múlik az egyénen is, hogy mennyire ismeri és méri fel a lehetőségeit, rangsorolja a szükségleteit, gazdálkodik a rendelkezésére álló erőforrásokkal, használja ki a benne rejlő lehetőségeket stb. De természetesen

nem mindegy az sem, hogy milyen társadalmi környezetben él, melyek az elvárások és igények, mennyire segítőkész a szűkebb környezet, vannak-e olyan törvényes lehetőségek, amelyeket kihasználva tenni lehet a saját helyzet jobbra fordulásáért. Léteznek olyan helyzetek, amikor az egyénnek viszonylag szűk a mozgástere: gazdasági válság, háborús helyzet, egészségi állapot megromlása stb.

3. A társadalomból való kirekesztettség, a reménytelenség sok esetben törvényenkívüli páriákká teszi az ilyen sorsra jutó egyéneket és csoportokat. Kirekesztett helyzetükből eredően gyakran semmibe veszik azokat az alapvető normákat és szabályokat, amelyeket a társadalom általában kötelezőnek ismer el. Ezért is nagyon nehéz törvényes eszközökkel elérni őket, és segíteni abban, hogy ismét be tudjanak illeszkedni a társadalomba.
4. Az elszegényedettek csoportját a közös sors, a társadalomból való kirekesztettség, az egymásrautaltság nagyon sok esetben összetartó, egymás iránt szolidaritást érző és érvényesítő közösséggé teheti. Ugyanakkor a kiúttalanság, az alapvető szükségletek kielégítetlensége következtében fellépő frusztráció valószínűsíti körükben a devianciát, az önmagukkal és másokkal szembeni agressziót.
5. Az alapvető szükségletek hiánya, a megoldás törvényes lehetőségeinek elérhetetlensége, a társadalomhoz visszavezető út megtalálásának nehézségei gyakran sodorják a mélyszegénységben élőket koldussorba. Akadnak olyanok közöttük, akik számára a kéregetés, mások részvételének felkeltése jelenti szinte az egyetlen reményt a puszta létfenntartáshoz.

P4 – Útmutató

Kérdések a Koldusopera részletének feldolgozásához

Miből él a kolduskirály?

Milyen eszközöket használ fel pénzszerzésre?

Miért akadnak szolgálatkész alattvalói?

Miért nevezhetők az ilyen emberek a nyomor vámszedőinek?

Milyen veszélyeket hordoz a hozzá hasonlók tevékenysége?

P5 – Szöveg és útmutató

Profi koldusok

„Koldusokat valaha csak elvétve láttunk Anglia utcáin, így inkább együttérzést, mintsem undort váltottak ki az emberekből. Az utóbbi években mindez megváltozott, hiszen nagyvárosaink utcái nem a nincstelenség, hanem a profi koldusok vadászterepeivé váltak. Sokan közülük cseppet sem nyomorognak.” – a *Daily Express* írása *Az álkoldusok botránya* címet viselte. Két hónappal azelőtt a *Mail on Sunday* „egy baljóslatú és egyre jobban elharapódzó jelenségről” beszél, „amely hamarosan hatalmába keríti fővárosunkat, és ha a rendőrség félelmei beigazolódnak, a turistaidény kellős közepén akár nyílt öldöklésben törhet ki: a tömeges koldulás”. S a folytatás: „egyre gyakrabban előfordul, hogy egy tisztességes állampolgárt erőszakos koldusok félemlítenek meg, elállják az útját, sértegetik, leköpik, és azzal fenyegetőznek, hogy megfertőzik AIDS-szel”. E riport szerint a koldusok annyit keresnek, hogy ékszerészek, kőművesek, bankárok hagyják ott állásukat, és csapnak fel koldusnak. A toprongyos Dave Naylor-re – írja a *Daily Star* – „ráragyogott a szerencsecsillag. Nap mint nap megkeres 85 fontot – a semmittevésével. Egy metróállomáson kóborol, szerencsétlen képet vág, s az emberek máris hullajtják kemény munkával keresett pénzüket műanyag poharába. Mert a 19 éves szurtos, zsíros hajú Dave

a London központjában állomásozó vagány profi koldusok királya.” Ezek a riportok, amelyek szenzációhajhász módon mossák egybe a koldulás jelenségét a lopással, a társadalombiztosítási csalással és a csoportos bűnözéssel, alaposan megtették a magukét: az emberek egyre óvatosabbak, gyanakvóbbak a kéregetőkkel szemben. A londoni metrón plakátok ezrei figyelmeztetik az utazóközönséget, hogy ne adakozzanak, ne hagyják, hogy a „profi” koldusok kihasználják őket.

P5/a

Javasolt kérdések a feldolgozáshoz

1. Milyen elképzelések élnek az emberekben a mai koldusokról?
2. Mit jelent az, hogy valaki „profi koldus”?
3. Miért változott meg az utóbbi időben nemcsak Angliában, hanem hazánkban is a szegényekről, a koldusokról és a hajléktalanokról kialakult kép?
4. Miért veszélyesek az itt idézett vélemények?

P5/b

Megoldókulcs a kérdésekhez

1. Az emberekben elég differenciált kép él a koldusokról. Vannak valóban rászoruló öregek, betegek, nyomorékok stb. De vannak erőszakos, tovakodó, kellemetlenkedő koldusok is. Mivel – nem megalapozatlanul – terjed a híre a bérkoldulásnak, a koldusmaffia működésének, a segítőkész emberek is egyre inkább elbizonytalanodnak, miközben sokukat gyakran furdalja a lelkiismeret, ha megtagadják az adakozást.
2. A profi koldus az, aki nem is akar más lenni, az emberek részvételére és jóhiszeműségre épít. A mögötte álló egyén vagy szer-

vezet akár komoly haszonra is szert tehet az ő tevékenysége révén.

3. A koldulás szervezettsége, a hírek és rémhírek gyors terjedése megerősíti a negatívumokat. Azok az emberek, akik maguk is nehezen keresik meg a pénzt szükségleteik kielégítésére, sok esetben sérelmezik, hogy mások viszonylag csekély erőfeszítéssel jutnak hozzá ugyanehhez. Nagyon rossz vért szülnek a tolakodó, harsány és egyre erőszakosabb kéregetők. Az utca em-

bere nem mindig tudja eldönteni, hogy a koldus valóban rászorul-e az adományra vagy csak rájátszik a helyzetére. Esetleg úgy érzi, hogy nyomora feljogosítja arra, hogy érzelmileg zsarolja a többieket.

4. Ezek a jelenségek azért roppant károsak, mert felerősítik a bizalmatlanságot, és egyúttal visszaszorítják azt a természetes részvétet és szolidaritást, amire a legtöbb ember amúgy hajlamos lenne.